

บทบาทพระฐานานุกรมในพระราชอาณาเขตในประเทศไทย*
THE ROLE OF ECCLESIASTICAL ORDER UNDER PHRA RAJA KHANA IN
THAILAND

พระปลัดเวชยันต์ ฐิตสทโธ (แววเพ็ชร)

Phrapalad Wetchayan Thitasatto (Waeophet)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: awareeya@gmail.com

บทคัดย่อ

พระฐานานุกรม เป็นสมณศักดิ์ที่พระมหากษัตริย์ไม่ได้แต่งตั้งโดยตรง แต่ส่วนใหญ่ได้รับจากพระราชอาณาเขตแต่ละรูปสรรหา และเลือกแต่งตั้ง สามารถแบ่งฐานานุกรมนั้นตามวิธีการมอบพัดยศออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ วิธีที่ 1 พระราชทานโดยพระเจ้าอยู่หัวเอง โดยพระองค์จะพระราชทานเองหรือโปรดให้ตัวแทนพระองค์ไปพระราชทานก็ตาม วิธีที่ 2 ได้รับจากพระราชอาณาเขตอีกทอดหนึ่ง ส่วนใหญ่พระฐานานุกรมจะได้รับโดยวิธีที่ 2

ฐานานุกรมของพระราชอาณาเขตชั้นสามัญ มีสมณศักดิ์ฐานานุกรม 3 ฐานานุกรมศักดิ์คือ พระปลัด พระสมุห์ และพระใบฎีกา ส่วนตั้งแต่ฐานานุกรมพระราชอาณาเขตชั้นราช จนถึงสมเด็จพระราชาคณะจะมีคำว่า พระครู นำหน้า เช่น พระครูปลัด พระครูสังฆรักษ์ พระครูสมุห์ พระครูใบฎีกา เป็นต้น เป็นบทบาทที่อยู่ในขอบข่ายของการบริหารกิจการคณะสงฆ์ทั้ง 6 ด้าน ประกอบด้วย การปกครอง การเผยแผ่ การศึกษาสงเคราะห์ การสาธารณสงเคราะห์ การศาสนศึกษา และการสาธารณูปการ ซึ่งเป็นขอบข่ายของการบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์และจำเป็นจะต้องอยู่ในขอบข่ายของพระธรรมวินัย และกฎหมายทั่วไป แต่ส่วนใหญ่พระฐานานุกรมจะเป็นการสนองงานของพระราชอาณาเขตที่มอบหมายให้ตนได้รับตำแหน่ง ถึงแม้จะเป็นตำแหน่งที่ไม่ได้รับพระราชทานโดยตรงจากพระมหากษัตริย์แต่ถือว่าเป็นเครือข่ายที่ได้ใช้งานสนองงานคณะสงฆ์ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย

คำสำคัญ: บทบาท; พระฐานานุกรม; ประเทศไทย

Abstract

Thananukrom or Ecclesiastical Order are titles that the King does not directly appoint. But most of them are recruited from individual figures by high ranking monks or Raja Khana and appoint directly by themselves. Thananukrom can be divided according to the method of conferring rank-fans into 2 types, namely the 1st method, bestowed by His Majesty the King himself. (By the King himself or by His Majesty's representative) The second method the rank-fan is received from Phra Raja Khana. Most of Thananukrom are obtained by the second method.

There are 3 levels of Thananukrom under Phra Raja Khana at the common rank, namely Phra Palad, Phra Samuh and Phra Bai Dika. From the high ranking Phra Raja Khana up to Somdej Phra Raja, there will be the word Phra Kru in front of the name, such as Phra Kru Palad, Phra Kru Sangkarak, Phra Kru Samu, Phra Khru Bai Dika, etc., which is the roles within the scope of Administering the affairs of the Sangha in all 6 areas, consisting of administration, propagation, educational welfare, public welfare, religious education and monastery construction which is the scope of the Sangha Administration according to the Sangha Act and must be within the scope of the Dharma and Vinaya and general law. Most of the Thananukrom ranks are the monks who are appointed to fulfill the tasks of the prelates who entrust them to the position. Although it is a position that is not directly conferred by the King, it is considered a network that has been used to serve the Sangha's work to be in good order.

Keywords: Role; Abbreviation; Thailand

บทนำ

สมณศักดิ์มีบทบาทสำคัญที่ในกระบวนการที่จะสร้างเสริมกำลังใจ สนับสนุนการทำงานของคณะสงฆ์ที่เป็นไปในลักษณะของการบริหารกิจการคณะสงฆ์ 6 ด้าน ไม่ว่าจะเป็นเป็นด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการเผยแผ่ ด้านศึกษาสงเคราะห์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ ด้านสาธารณูปการ ล้วนเป็นงานที่คณะสงฆ์ได้บริหารจัดการทำมาโดย

ตลอด โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระสังฆาธิการที่ได้รับแต่งตั้ง รวมถึงง่ายต่อการปกครองบังคับบัญชาตามสายงานที่ได้รับมอบหมาย

ในระบบของสมณศักดิ์นั้นเป็นการได้รับพระราชทานจากพระมหากษัตริย์ที่พิจารณาโปรดเกล้าให้แต่งตั้งเป็นพระราชาคณะตามลำดับชั้นและในพระราชาคณะแต่ละรูปนั้น มีฐานานุกาติ ตั้งฐานานุกรมได้อย่างน้อย 3 ตำแหน่งที่ประกอบด้วย พระปลัด พระสมุห์ พระใบฎีกา และเมื่อดำรงตำแหน่งสมณศักดิ์สูงขึ้นไป ตั้งแต่ชั้นพระราชาคณะชั้นราชขึ้นไป สมณศักดิ์ของฐานานุกรมก็ย่อมสูงยิ่งขึ้นไปด้วย ในการเขียนบทความฉบับนี้มุ่งเน้นในเรื่องของความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับฐานานุกรมและบทบาทที่สำคัญของพระฐานานุกรมที่จะสนองงานคณะสงฆ์ให้เป็นไปโดยความเรียบร้อยดีงาม เพราะในบางครั้งประชาชนอาจจะเข้าใจคลาดเคลื่อนไปว่า คำว่า พระปลัดหากเป็นสังฆมณฑลก็อาจจะมองว่าเป็นผู้บริหารราชการระดับสูง แต่จริง ๆ แล้วในส่วนของคุณะสงฆ์ความแตกต่างคือ พระปลัด คือฐานานุกรมช่วยงานคณะสงฆ์และสิ่งทีหลายคนอยากทราบคือตำแหน่งพระฐานานุกรมมีความสำคัญอย่างไร รวมถึงทำความเข้าใจบทบาทหน้าที่ของพระฐานานุกรมเป็นอย่างไร

ความเป็นมาของพระฐานานุกรม

ระบบสมณศักดิ์ มีอยู่ในทุกประเทศที่มีศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติ และการที่พระมหากษัตริย์ หรือรัฐบาลถวาย สมณศักดิ์แก่พระสงฆ์ ก็เพื่อสนับสนุนและยกย่องพระรูปนั้น ๆ ในการประกอบศาสนกิจ เมื่อกกล่าวถึง สมณศักดิ์ คงทำให้เรานึกถึงตำแหน่งของพระสงฆ์ที่ พระมหากษัตริย์หรือรัฐบาลถวายให้ เพื่อเป็นการยกย่องสนับสนุนในการบำเพ็ญศาสนกิจ อีกทั้งยังมีความเกี่ยวข้องกับตำแหน่งในด้านการบริหาร เพื่อประโยชน์ในด้านการปกครองคณะสงฆ์ในทำนองเดียวกับบรรดาศักดิ์ ของขุนนาง สำหรับประเทศไทยระบบสมณศักดิ์และพัดยศของพระสงฆ์ไทยจึงน่าจะได้รับ แบบอย่างมาจากประเทศศรีลังกา

ส่วนความหมายของ สมณศักดิ์ ในปัจจุบัน หมายถึงฐานันดรหรือยศของพระสงฆ์ ซึ่งเป็นตำแหน่ง ในด้านเกียรติยศซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงพระราชทานให้พร้อมราชทินนาม และพัดยศประกอบสมณศักดิ์ เทียบได้กับบรรดาศักดิ์หรือยศของขุนนางหรือข้าราชการในฝ่ายบ้านเมือง

สมณศักดิ์ ในประเทศไทยเริ่มปรากฏในสมัยกรุงสุโขทัยสมัยพ่อขุนรามคำแหง ซึ่งพระองค์ทรงแต่งตั้งสมณศักดิ์ให้แก่พระสงฆ์ที่มีความรู้ความสามารถ เพื่อประโยชน์ในการบริหารงานพระศาสนา ในสมัยกรุงศรีอยุธยา กรุงธนบุรี และสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น ระบบสมณศักดิ์ได้รับการปรับเปลี่ยนมาโดยตลอด และพัฒนาเป็นระบบที่ชัดเจนในสมัยรัชกาลที่ 6 ระบบสมณศักดิ์ในปัจจุบันได้มีส่วนช่วยสนับสนุนงานพระศาสนาด้านการ

ปกครองคณะสงฆ์ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 และพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 ได้มีการแบ่งการปกครองคณะสงฆ์ออกเป็น 8 ระดับคือ 1. สมเด็จพระสังฆราช 2. มหาเถรสมาคม 3. เจ้าคณะใหญ่ 4. เจ้าคณะภาค 5. เจ้าคณะจังหวัด 6. เจ้าคณะอำเภอ 7. เจ้าคณะตำบล 8. เจ้าอาวาส

ขณะเดียวกันการแบ่งตำแหน่ง การปกครองของพระสงฆ์ยังสามารถ แบ่งย่อย ออกเป็นรองเจ้าคณะภาค รองเจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะตำบล รองเจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาส พระสงฆ์ผู้มีตำแหน่งด้านการปกครองหรือทำหน้าที่บริหาร คณะ สงฆ์ในระดับต่าง ๆ เหล่านี้เรียกว่า พระสังฆาธิการ

นอกจากสมณศักดิ์จะสามารถแบ่งเป็นสมณศักดิ์ประเภทฐานันดรและประเภท ตำแหน่งคือ หน้าที่ตั้งที่เกิดขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 5 แล้ว ยังสามารถแบ่งประเภทในแบบอื่นได้ อีก ถ้าแบ่งตาม สาเหตุหรือเหตุผลที่ใช้ในการตั้งสมณศักดิ์ แบ่งได้ 2 ประเภท คือ

1. สมณศักดิ์เกี่ยวกับความรู้ คือ สมณศักดิ์ที่ประกอบด้วยประกาศนียบัตร - พัดยศที่พระเจ้าอยู่หัวพระราชทานแก่พระสงฆ์ที่เล่าเรียนจบได้เปรียญธรรม 3 ประโยค 6 ประโยค และ 9 ประโยค

2. สมณศักดิ์เกี่ยวกับผลงาน คือสมณศักดิ์ที่ได้รับการแต่งตั้งจากการพิจารณา ผลงานการบริหารกิจการพระพุทธศาสนา 6 ด้าน (PPTV online, 2564)

เมื่อกล่าวถึงพระฐานานุกรมแล้ว เป็นสมณศักดิ์ที่พระมหากษัตริย์ไม่ได้แต่งตั้ง โดยตรง แต่ส่วนใหญ่ได้รับจากพระราชาคณะแต่ละรูปเลือกและสรรหา ผู้ที่เหมาะสมที่จะ ได้รับตำแหน่งฐานานุกรมเอง เพราะฉะนั้น จึงแยกมาว่าการมอบสมณศักดิ์นั้นแบ่งออกเป็น 2 ประเภทตามวิธีการแจกพัดยศหรือสัญญาบัตร คือ วิธีที่ 1 พระราชทานโดยพระเจ้าอยู่หัวเอง โดยพระองค์จะพระราชทานเองหรือโปรดให้ตัวแทนพระองค์ไปพระราชทานก็ตาม วิธีที่ 2 ได้รับจากพระราชาคณะอีกทอดหนึ่ง แม้กระทั่งสมณศักดิ์ชั้นพระครูสัญญาบัตร ถึงแม้จะไม่ได้รับพระราชทานจากพระเจ้าอยู่หัวแต่เป็นการพระราชทานผ่านสมเด็จพระสังฆราช และมอบให้แก่พระสงฆ์ที่เป็นพระสังฆาธิการที่ได้รับแต่งตั้งได้รับแต่งตั้งเป็นพระราชาคณะ บางรูปไม่มีหน้าที่ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์หรือเรียกง่าย ๆ ว่า เป็นเจ้าคณะที่ได้รับ สมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะ เป็นพระครูสัญญาบัตร ยังมีปรากฏอยู่ในประเทศไทย เพราะฉะนั้น ขั้นตอนเหล่านี้ขึ้นอยู่กับพระราชวินิจฉัยและความเหมาะสมในแต่ละพื้นที่ ความเป็นอาวุโส สิ่งสำคัญ คือ ไม่ผิดธรรมเนียม ไม่ผิดพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ และ เป็นไปตามกฎบ้านเมือง รวมถึงศรัทธาประชาชนที่อยู่ในบริเวณรอบวัด มีความเห็นชอบอย่างไรว่าไปตามนั้น เพราะฉะนั้น พระฐานานุกรมจึงเป็นเสมือนผู้ช่วยพระราชาคณะในชั้นนั้น ๆ ที่ จะบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามที่ได้กล่าวเบื้องต้นให้เจริญรุ่งเรืองและคอยปกป้องคุ้มครอง พระพุทธศาสนาให้มีความเจริญรุ่งเรืองสืบต่อ

1.1 ลักษณะของบทบาทหน้าที่

บทบาท หมายถึง พฤติกรรมหรือการกระทำตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย โดยปฏิบัติตามความรู้ความสามารถของหน้าที่นั้น ๆ โดยบทบาทสามารถบอกถึงพฤติกรรมของผู้ดำรงตำแหน่งนั้น ๆ และในบางครั้งบทบาทก็เป็นตัววัดความสัมพันธ์ระหว่างผู้ดำรงตำแหน่งนั้น ๆ กับผู้ร่วมงานกันด้วย อาจมีผลไปถึงความมั่นคงขององค์กรนั้น ๆ ด้วย

ลักษณะบทบาทออกเป็น 5 ประเภท คือ

1. บทบาทที่กำหนด หมายถึง บทบาทที่สังคม กลุ่ม หรือองค์กรกำหนดไว้ว่าเป็นรูปแบบของพฤติกรรมประจำตำแหน่งต่างๆ ที่มีอยู่ในสังคม กลุ่ม หรือองค์กรนั้น ๆ

2. บทบาทที่ผู้อื่นคาดหวัง หมายถึง บทบาท หรือรูปแบบของพฤติกรรมที่คนอื่น (ผู้เกี่ยวข้อง) คาดหวังว่าผู้อยู่ในตำแหน่งจะถือปฏิบัติ เช่น นักเรียนคาดหวังว่าครูจะช่วยเหลือปัญหาข้อข้องใจเกี่ยวกับบทเรียนให้กับตน เป็นต้น บทบาทนี้มักจะสอดคล้องกับบทบาทที่กำหนด

3. บทบาทตามความคิดของผู้อยู่ในตำแหน่ง หมายถึง รูปแบบของพฤติกรรมที่บุคคลผู้อยู่ในตำแหน่งคิด และเชื่อว่าเป็นบทบาทของตำแหน่งที่ตนดำรงอยู่

4. บทบาทที่ปฏิบัติจริง หมายถึง พฤติกรรมที่ผู้อยู่ในตำแหน่งได้ปฏิบัติ หรือแสดงออกมาให้เห็น ซึ่งมักเป็นพฤติกรรมที่สอดคล้องกับบทบาทตามความคิดของเจ้าตัวผู้อยู่ในตำแหน่ง

5. บทบาทผู้อื่นรับรู้ หมายถึง รูปแบบพฤติกรรมที่ผู้อื่นได้รับทราบเกี่ยวกับการปฏิบัติบทบาทของผู้อื่นในตำแหน่ง (สงวนศรี วิรัชชัย, 2525)

ผู้บริหารจะต้องปฏิบัติงานในบทบาท 10 บทบาทด้วยกัน ซึ่งสามารถจัดแบ่งออกได้เป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มบทบาทความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล กลุ่มบทบาทด้านการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร และกลุ่มบทบาทการตัดสินใจ

1. บทบาทความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Interpersonal Roles) ได้แก่ บทบาทของความเป็นหัวหน้าในเชิงสัญลักษณ์ (Figurehead Roles) เช่น ประธานในงานพิธีการต่าง ๆ บทบาทการแสดงออกในฐานะผู้นำ (Leader) ได้แก่ การจ้ำงาน การอบรม การกระตุ้นจิตใจ และการรักษาระเบียบวินัยของผู้ใต้บังคับบัญชา ส่วนบทบาทสุดท้ายคือ บทบาทการประสานงานในกลุ่ม (Liaison Role) ได้แก่ การกระทำกิจกรรมซึ่งต้องสัมพันธ์กับบุคคลหรือกลุ่มที่อยู่ภายใน และภายนอกองค์กร เช่น ผู้จัดการฝ่ายการตลาดขอข้อมูลด้านกำลังคนจากผู้จัดการฝ่ายบริหารทรัพยากรบุคคล ถือเป็นการติดต่อประสานงานกัน

ภายในองค์กรแต่หากผู้จัดการฝ่ายการตลาดติดต่อสื่อสารกับพนักงานของบริษัทอื่น ก็ถือเป็น การประสานงานกันนอกองค์กร เป็นต้น

2. บทบาทด้านการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร (Information Roles) ผู้บริหารมีหน้าที่หรือบทบาทในการรับและเก็บรวบรวมข่าวสารจากใน และนอกองค์กรของตน กระทำได้โดยการอ่านวารสาร นิตยสาร หนังสือพิมพ์ แล้วนำมาพูดคุยกันผู้บริหารคนอื่น ๆ เช่น องค์กรคู่แข่งชั้นมีการวางแผนอะไรในช่วงนี้ รัฐออกกฎหมายใหม่มีผลกระทบต่อ บริษัทหรือไม่ เป็นต้น มินต์ซเบิร์ก (Mintzberg) เรียกบทบาทนี้ว่า บทบาทการตรวจสอบ (Monitor Role) ส่วนบทบาทแพร่กระจายข่าวสาร (Disseminator Role) ก็เป็นอีก บทบาทหนึ่งของผู้บริหารในการดำรงตนเปรียบเสมือนช่องทางที่ส่งต่อข่าวสารต่างๆ ไปยัง สมาชิกในองค์กร และเมื่อถูกเชิญไปเป็นตัวแทนขององค์กรหรือสถาบันอื่นๆ ผู้บริหาร จะต้องปฏิบัติหน้าที่ของตนในฐานะบทบาทโฆษก (Spoken Role) ขององค์กรด้วย

3. บทบาทการตัดสินใจ (Decisional Role) มินต์ซเบิร์ก (Mintzberg) ได้กำหนด บทบาทของผู้บริหารในด้านนี้ไว้ 4 ประการ คือ บทบาทในฐานะผู้ประกอบการ (Entrepreneurs) คือ ผู้ดูแลโครงการใหม่ๆ ที่จะปรับปรุงการปฏิบัติงานขององค์กรให้ดีขึ้น บทบาทของผู้จัดการความวุ่นวายหรือปัญหาต่างๆ (Disturbance Handles) ที่เป็นปัญหา เกิดขึ้นอยู่นอกเหนือความคาดหมาย (Unforeseen Problems) บทบาทของผู้จัดสรร ทรัพยากร (Resource Allocators) ในการรับผิดชอบของผู้เจรจาต่อรอง (Negotiators) เพื่อทำหน้าที่ที่ถกเถียงและเจรจาต่อรองกับกลุ่มอื่นๆ ซึ่งอาจจะเป็นสหภาพแรงงาน ผู้ถือหุ้น ฯลฯ ในการเพิ่มผลประโยชน์ให้กับองค์กรที่ตนเองทำงานอยู่ (ตุลา มหาพสุธานนท์, 2546)

1.1 ฐานานุกรม (พระพรหมกวี (วรวิทย์ คงคปญโญ ป.ธ.8), 2555)

ฐานานุกรม เป็นชื่อเรียกยศของพระที่ได้รับจากระพระราชาคณะที่ได้รับ พระราชทานจากพระมหากษัตริย์

ฐานานุกรม เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ฐานานุศักดิ์ เป็นสมณศักดิ์สำหรับระดับพระ อีสริยยศของสมเด็จพระสังฆราช หรืออิสริยยศของสมเด็จพระราชาคณะและพระราชา คณะ ซึ่งแต่เดิมมีโดยพระบรมราชโองการและกฎหมาย มีไว้เพื่อเป็นบริวารยศและเพื่อช่วย ภาระธุระของผู้ตั้ง คงเริ่มพระราชทานแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นต้นมา ที่ปรากฏในปัจจุบัน พอจัดได้ดังนี้ คือ 1. ชั้นพระราชาคณะ 2. ชั้นพระครูปลัดมีราชทินนาม 3. ชั้นพระครูอื่น 4. ชั้นธรรมดา

ชั้นพระราชาคณะ ฐานานุกรมชั้นนี้ เดิมคือตำแหน่งพระครูปลัดขวาและพระครู ปลัดซ้ายในสมเด็จพระสังฆราช ต่อมาได้ยกขึ้นเป็นตำแหน่งพระราชาคณะ ปัจจุบัน มี เฉพาะฐานานุกรมในสมเด็จพระสังฆราช และฐานานุกรมในพระอริฐิของสมเด็จพระ สังฆราช เจ้าบางพระองค์ มี 2 ตำแหน่ง คือ พระราชาคณะปลัดขวา 1 พระราชาคณะปลัดซ้าย 1

จัดเป็นพระราชาคณะชั้นสามัญ มีอิสริยยศสูงกว่าพระราชาสามัญทุกตำแหน่ง พระเจ้าอยู่หัวทรงพระราชทานเอง พระราชาคณะ 2 ตำแหน่งนี้ มีฐานานุกรมศักดิ์ตั้ง ฐานานุกรมได้ตำแหน่งละ 3 รูป ดังเช่นพระราชาคณะสามัญทั่วไป

ชั้นพระครูปลัดมีราชทินนาม หมายถึง พระครูปลัดฐานานุกรมของพระราชาคณะ ชั้นธรรมขึ้นไปถึงสมเด็จพระราชาคณะ เป็นพระครูปลัดที่มีราชทินนาม เฉพาะของชั้น สุพรรณบัฏและชั้นหิรัญบัฏพระราชทานสัญญาบัตรและพัดยศ เพื่อนำไปตั้งพระครูปลัด ตำแหน่งนั้น ๆ เมื่อตั้งแล้ว แจกกรมการศาสนาเพื่อจัดขึ้นทะเบียนและจัดนิยภัตถวาย ดังเช่นพระครูสัญญาบัตรทั่วไป

ชั้นพระครูอื่น หมายถึง ฐานานุกรมของพระราชาคณะชั้นราชขึ้นไปจนถึง ฐานานุกรมของสมเด็จพระสังฆราช นอกจากที่ระบุไว้แล้ว เป็นฐานานุกรมที่มีคำว่า พระครู นำหน้า เช่น พระครูปลัด พระครูวินัยธร ทุกตำแหน่งมีตราตั้งและพัดยศเป็นเครื่อง แสดงฐานะ เว้นฐานานุกรมของสมเด็จพระสังฆราชเสียในปัจจุบันมิได้พระ ราชทาน ผู้ตั้ง ต้องจัดทำเอง ตามแบบที่เคยพระราชทาน

เฉพาะฐานานุกรมของสมเด็จพระสังฆราช 4 ตำแหน่ง ถัดจากพระราชาคณะปลัด ข้ายลงไปและสูงกว่าพระครูวินัยธร โปรตพระราชทานนิยภัต ดังเช่นพระครูปลัดที่มีราช ทินนาม เช่น พระครูธรรมกถาสุนทร พระครูวินัยกรโสภณ พระครูพรหมวิหาร พระครูมาน วิสุทธิ์ (ฐานานุกรมในสมเด็จพระสังฆราช ปุณณสิริมหาเถร) วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม แม้ในปัจจุบันนี้ (มิได้ใช้พระราชบัญญัติดังกล่าวและในพระราชบัญญัติที่ใช้อยู่มิได้บัญญัติ ไว้) แต่ยังปรากฏว่า เจ้าคณะอำเภอได้ตั้งฐานานุกรมในตำแหน่งทางการปกครองอยู่ และไม่มีผู้ใดท้วงติง อันแสดงว่ายังคงใช้ได้ ซึ่งอาจเทียบเท่ากับคำว่า พระอธิการ เป็นคำนำหน้าพระผู้ ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาส และคำว่า เจ้าอธิการ เป็นคำนำหน้าพระผู้ดำรงตำแหน่งของเจ้า คณะแขวง (เจ้าคณะหมวด, เจ้าคณะตำบล) ซึ่งไม่มีสมณศักดิ์อื่น ซึ่งตราไว้ใน พระราชบัญญัติดังกล่าว มิได้บัญญัติไว้ในกฎหมายฉบับนี้ แต่ได้นำมาใช้อยู่ในปัจจุบันนี้ ฯ

1.2ลำดับพัดยศสมณศักดิ์ ฐานานุกรมและเปรียญ ในพระราชพิธีและรัฐพิธี พ.ศ. 2559 สมเด็จพระราชาคณะ

1. สมเด็จพระสังฆราชเจ้า 2. สมเด็จพระสังฆราช 3. สมเด็จพระราชาคณะ ชั้น สุพรรณบัฏ (ตามอาวุโสโดยสมณศักดิ์) พระราชาคณะ 4. พระราชาคณะ เจ้าคณะรอง ชั้น หิรัญบัฏ 5. พระราชาคณะ เจ้าคณะรอง ชั้นสัญญาบัตร 6. พระราชาคณะ ชั้นธรรม 7. พระราชาคณะ ชั้นเทพ 8. พระราชาคณะ ชั้นราช 9. พระราชาคณะ ชั้นสามัญ พระราชา คณะ ปลัดขวา ปลัดซ้าย กลาง พระราชาคณะ รองเจ้าคณะภาค พระราชาคณะ เจ้าคณะ จังหวัด พระราชาคณะ รองเจ้าคณะจังหวัด พระราชาคณะ ชั้นสามัญเปรียญ ฝ่ายวิปัสสนา ธุระ พระราชาคณะ ชั้นสามัญเปรียญ ป.ธ.9-8-7-6-5-4-3 พระราชาคณะ ชั้นสามัญเทียบ

เปรียญ ฝ่ายวิปัสสนาธุระ พระราชาคณะ ชั้นสามัญเทียบเปรียญ พระราชาคณะ ชั้นสามัญ
ยก ฝ่ายวิปัสสนาธุระ พระราชาคณะ ชั้นสามัญยก หมายเหตุ

1. เฉพาะพิธีรับผ้ากฐินพระราชทาน เจ้าอาวาสนั่งหน้าพระภิกษุอื่น ซึ่งแม้
จะมีสมณศักดิ์สูงกว่า

2. ตั้งแต่พระราชาคณะชั้นราชขึ้นไป นิยมนั่งตามลำดับอาวุโสโดยสมณศักดิ์
พระครูสัญญาบัตร ฐานานุกรม เปรียญธรรม 10. พระครูสัญญาบัตร เจ้าคณะจังหวัด (จจ.)
11. พระครูสัญญาบัตร รองเจ้าคณะจังหวัด (รจจ.) 12. พระครูสัญญาบัตร เจ้าอาวาสพระ
อารามหลวง ชั้นเอก (จล.ชอ.) 13. พระครูสัญญาบัตร เจ้าคณะอำเภอ ชั้นพิเศษ ฝ่าย
วิปัสสนาธุระ หรือเทียบเท่า (จอ.ชพ.วิ. หรือ ทจอ.ชพ.วิ.) 14. พระครูสัญญาบัตร เจ้าคณะ
อำเภอ ชั้นพิเศษ (จอ.ชพ.) 15. พระครูปลัดของสมเด็จพระราชาคณะ 16. พระเปรียญธรรม
9 ประโยค 17. พระครูสัญญาบัตร เจ้าอาวาสพระอารามหลวง ชั้นโท (จล.ชท.) 18. พระครู
สัญญาบัตรเจ้าคณะอำเภอ ชั้นเอก ฝ่ายวิปัสสนาธุระ หรือเทียบเท่า (จอ.ชอ.วิ. หรือ
ทจอ.ชอ.วิ.) 19. พระครูสัญญาบัตร เจ้าคณะอำเภอ ชั้นเอก (จอ.ชอ.) 20. พระครูสัญญา
บัตร เจ้าอาวาสพระอารามหลวง ชั้นตรี (จล.ชต.) 21. พระครูสัญญาบัตร เจ้าคณะอำเภอ
ชั้นโท (จอ.ชท.) 22. พระครูสัญญาบัตร รองเจ้าอาวาสพระอารามหลวง ชั้นเอก (รจล.ชอ.)
23. พระครูสัญญาบัตร รองเจ้าอาวาสพระอารามหลวง ชั้นโท (รจล.ชท.) 24. พระครู
สัญญาบัตร รองเจ้าอาวาสพระอารามหลวง ชั้นตรี (รจล.ชต.) 25. พระครูสัญญาบัตร ผู้ช่วย
เจ้าอาวาสพระอารามหลวง ชั้นพิเศษ ฝ่ายวิปัสสนาธุระ หรือเทียบเท่า (ผจล.ชพ.วิ. หรือ ทผ
จล.ชพ.วิ.) 26. พระครูสัญญาบัตร ผู้ช่วยเจ้าอาวาสพระอารามหลวง ชั้นพิเศษ 27. พระครู
สัญญาบัตร ผู้ช่วยเจ้าอาวาสพระอารามหลวง ชั้นเอก ฝ่ายวิปัสสนาธุระ หรือเทียบเท่า
(ผจล.ชอ.วิ. หรือ ทผจล.ชอ.วิ.) 28. พระครูสัญญาบัตร ผู้ช่วยเจ้าอาวาสพระอารามหลวง
ชั้นเอก หรือเทียบเท่า (ผจล.ชอ. หรือ ทผจล.ชอ.) 29. พระครูปลัดของพระราชาคณะ เจ้า
คณะรอง ชั้นหิรัญบัฏ 30. พระครูปลัดของพระราชาคณะ เจ้าคณะรอง ชั้นสัญญาบัตร
31. พระครูฐานานุกรมชั้นเอกของสมเด็จพระสังฆราช 32. พระเปรียญธรรม 8 ประโยค
33. พระครูสัญญาบัตร ผู้ช่วยเจ้าอาวาสพระอารามหลวง ชั้นโท หรือเทียบเท่า (ผจล.ชท.
หรือ ทผจล.ชท.) 34. พระเปรียญธรรม 7 ประโยค 35. พระครูปลัดของพระราชาคณะ ชั้น
ธรรม 36. พระครูฐานานุกรมชั้นโทของสมเด็จพระสังฆราช (พระครูปริตร) 37. พระครู
สัญญาบัตร รองเจ้าคณะอำเภอ ชั้นเอก (รจอ.ชอ.) 38. พระครูสัญญาบัตร รองเจ้าคณะ
อำเภอ ชั้นโท (รจอ.ชท.) 39. พระครูสัญญาบัตร เจ้าคณะตำบล ชั้นเอก ฝ่ายวิปัสสนาธุระ
(จต.ชอ.วิ.) 40. พระครูสัญญาบัตร เจ้าคณะตำบล ชั้นเอก (จต.ชอ.) 41. พระครูสัญญาบัตร
เจ้าคณะตำบล ชั้นโท ฝ่ายวิปัสสนาธุระ (จต.ชท.วิ.) 42. พระครูสัญญาบัตร เจ้าคณะตำบล
ชั้นโท (จต.ชท.) 43. พระครูสัญญาบัตร เจ้าคณะตำบล ชั้นตรี (จต.ชต.) 44. พระครูสัญญา

บัตร์ เจ้าอวาสวัตราชกุมาร ชั้นเอก ฝ่ายวิปัสสนาธุระ (จร.ชอ.วิ.) 45. พระครูสัญญาบัตร เจ้า
อวาสวัตราชกุมาร ชั้นเอก (จร.ชอ.) 46. พระครูสัญญาบัตร เจ้าอวาสวัตราชกุมาร ชั้นโท ฝ่าย
วิปัสสนาธุระ (จร.ชท.วิ.) 47. พระครูสัญญาบัตร เจ้าอวาสวัตราชกุมาร ชั้นโท (จร.ชท.) 48.
พระครูสัญญาบัตร เจ้าอวาสวัตราชกุมาร ชั้นตรี (จร.ชต.) 49. พระครูสัญญาบัตร รองเจ้า
อวาสวัตราชกุมาร (จรจ.) 50. พระครูสัญญาบัตร ผู้ช่วยเจ้าอวาสวัตราชกุมาร (ผจร.) 51. พระ
เปรียญธรรม 6 ประโยค 52. พระเปรียญธรรม 5 ประโยค 53. พระครูปลัดของพระราช
คณะ ชั้นเทพ 54. พระครูปลัดของพระราชคณะ ชั้นราช 55. พระครูวินัยธร 56. พระครู
ธรรมธร 57. พระครูคู่สวด 58. พระเปรียญธรรม 4 ประโยค 59. พระปลัดของพระราช
คณะ ชั้นสามัญ 60. พระเปรียญธรรม 3 ประโยค 61. พระครูรองคู่สวด 62. พระครูสังฆ
รักษ์ 63. พระครูสมุห์ 64. พระครูใบฎีกา 65. พระสมุห์ 66. พระใบฎีกา 67. พระพิธีธรรม

ฐานานุกรมแบ่งได้ 8 ประเภท ได้แก่

ฐานานุกรมชั้นพระราชคณะ ตำแหน่งนี้มีเฉพาะฐานานุกรมในสมเด็จพระสังฆราช
เท่านั้น มี 2 สมณศักดิ์คือ พระราชคณะปลัดขวา และพระราชคณะปลัดซ้าย (บางสมัย
อาจมีพระราชคณะปลัดกลาง) และฐานานุกรมชั้นนี้สามารถตั้งฐานานุกรมได้ 3
ฐานานุกรมศักดิ์ เหมือนพระราชคณะชั้นสามัญ

ฐานานุกรมชั้นพระครูปลัดมีราชทินนาม พระครูปลัดมีราชทินนามเป็นฐานานุกรม
ของพระราชคณะชั้นธรรม พระราชคณะเจ้าคณะรองสมเด็จพระราชคณะ เมื่อได้ตั้ง
ฐานานุกรมชั้นนี้แล้ว ต้องไปแจ้งที่กรมการศาสนาเพื่อขึ้นทะเบียน และจัดนิยัตติถวาย
เช่นเดียวกับพระครูสัญญาบัตรทั่วไป

ฐานานุกรมชั้นพระครูอื่น คือ ฐานานุกรมของพระราชคณะชั้นราชขึ้นไปจนถึง
ฐานานุกรมในสมเด็จพระสังฆราชบางตำแหน่ง เป็นตำแหน่งที่มีคำว่า "พระครู" นำหน้า
เช่น พระครูปลัด พระครูวินัยธร พระครูคู่สวด พระครูรองคู่สวด เป็นต้น อนึ่ง พระครู
ฐานานุกรมของสมเด็จพระสังฆราช 4 ตำแหน่งที่อยู่อยู่ระหว่างพระราชคณะปลัดขวา
พระราชคณะปลัดซ้ายกับพระครูชั้นเอกฐานานุกรมสมเด็จพระสังฆราช มีสิทธิ์รับ
พระราชทานนิยัตติเช่นเดียวกับพระครูปลัดมีราชทินนาม

ฐานานุกรมชั้นธรรมดา ฐานานุกรมชั้นนี้เป็นของพระราชคณะชั้นสามัญ มีสมณ
ศักดิ์ฐานานุกรม 3 ฐานานุกรมศักดิ์คือ พระปลัด1 พระสมุห์1 และพระใบฎีกา1 (ไม่มีคำว่าพระ
ครูนำหน้า)

ฐานานุกรมประจำตำแหน่งเจ้าอวาสพระอารามหลวงชั้นเอก,ชั้นโท,ชั้นตรี

(ก) ฐานานุกรมประจำตำแหน่งเจ้าอวาสพระอารามหลวงชั้นเอก ใน
กรุงเทพมหานคร [2][3]มี 6ตำแหน่งคือ พระครูปลัด พระครูวินัยธร พระครูธรรมธร
พระครูสังฆรักษ์ พระครูสมุห์ และพระครูใบฎีกา (มีคำว่าพระครูนำหน้า)

(ข) ฐานานุกรมประจำตำแหน่งเจ้าอาวาสพระอารามหลวงชั้นโท ใน กรุงเทพมหานคร และหัวเมืองชั้นเอก มี 3 ตำแหน่งคือ พระปลัด 1 พระสมุห์ 1 และพระใบฎีกา 1 (ไม่มีคำว่าพระครูนำหน้า)

(ค) ฐานานุกรมประจำตำแหน่งเจ้าอาวาสพระอารามหลวงชั้นตรี ใน กรุงเทพมหานคร และหัวเมืองชั้นโท ชั้นตรี มี 2 ตำแหน่งคือ พระสมุห์ 1 และพระใบฎีกา 1 (ไม่มีคำว่าพระครูนำหน้า)

ฐานานุกรมประจำตำแหน่งเจ้าคณะอำเภอมีฐานานุกรมประจำตำแหน่งเจ้าคณะอำเภอ มี 3 ตำแหน่งคือ พระปลัด พระสมุห์ และพระใบฎีกา (ไม่มีคำว่าพระครูนำหน้า)

ฐานานุกรมประจำตำแหน่งเจ้าคณะจังหวัด มีฐานานุกรมประจำตำแหน่งเจ้าคณะจังหวัด [4] มี 5 ตำแหน่งคือ พระปลัด พระวินัยธร พระธรรมธร พระสมุห์ และพระใบฎีกา (ไม่มีคำว่าพระครูนำหน้า)

ฐานานุกรมประจำตำแหน่งเจ้าคณะภาค มีฐานานุกรมประจำตำแหน่งเจ้าคณะภาค มี 6 ตำแหน่งคือ พระครูปลัด พระครูวินัยธร พระครูธรรมธร พระสังฆรักษ์ พระสมุห์ พระใบฎีกา (มีคำนำหน้าว่าพระครูนำหน้า 3 ตำแหน่ง และไม่มีคำว่าพระครูนำหน้า 3 ตำแหน่ง)

สรุปตัวอย่างโครงสร้างพระฐานานุกรม

ตารางที่ 1 : สรุปพระฐานานุกรมในพระราชาคณะในประเทศไทย(เถรวาท)

พระราชาคณะ	พระฐานานุกรม	หน้าที่ บทบาท
สมเด็จพระราชาคณะ	พระครูปลัดมีราชทินนาม 1 (พระครูปลัดสัมพิพัฒน์...จารย์) พระครูวินัยธร 1 พระครูธรรมธร 1 พระครูคู่สวด 2 พระครูรองคู่สวด 2 พระครูสังฆรักษ์ มีราชทินนาม 1 พระครูสมุห์ 1 พระครูใบฎีกา 1	- รับภาระพระพุทธานุศาสน์ - ระวังอธิกรณ์ - บริหารกิจการพระพุทธศาสนา
พระราชาคณะเจ้าคณะรอง	พระครูปลัดมีราชทินนาม 1 (พระครูปลัดสุวัฒน...คุณ หรือ พระครูปลัดวัชร... พระครูวินัยธร 1 พระครูธรรมธร 1 พระครูคู่สวด 2 พระครูสังฆรักษ์ มีราชทินนาม 1 พระครูสมุห์ 1 พระครูใบฎีกา 1	เหมือนกัน

พระราชาคณะชั้นธรรม	พระครูปลัดมีราชทินนาม 1 (พระครูปลัด...วัฒน์) พระครูวินัยธร 1 พระครูธรรมธร 1 พระครูสังฆรักษ์ 1 พระครูสมุห์ 1 พระครูใบฎีกา 1	เหมือนกัน
พระราชาคณะชั้นเทพ	พระครูปลัด 1 พระครูวินัยธร 1 พระครูสังฆรักษ์ 1 พระครูสมุห์ 1 พระครูใบฎีกา 1	เหมือนกัน
พระราชาคณะชั้นราช	พระครูปลัด 1 พระครูสังฆรักษ์ 1 พระครูสมุห์ 1 พระครูใบฎีกา 1	เหมือนกัน
พระราชาคณะชั้นสามัญ	พระปลัด 1 พระสมุห์ 1 พระใบฎีกา	เหมือนกัน

2.บทบาทหน้าที่ของพระฐานานุกรมในพระราชาคณะ

หน้าที่หลัก ๆ ของพระฐานานุกรมสนับสนุนช่วยเหลือพระราชาคณะในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ทั้ง 6 ด้าน รวมถึงปกป้องภัยที่อาจเกิดขึ้นในพระศาสนา ดังนี้

2.1 สนองงานตามที่พระราชาคณะมอบหมาย

การมอบหมายงาน เนื่องจากพระฐานานุกรมของพระราชาคณะเป็นเรื่องเกี่ยวกับการมอบหมายงานของ พระเถระชั้นผู้ใหญ่ ให้แก่พระรูปอื่นได้ช่วยเหลืองาน ดังนั้นเนื้อหาเกี่ยวกับการมอบหมายงานจึงเป็น เรื่องสำคัญที่ต้องใช้หลักการในทางทฤษฎีแนวคิดที่เกี่ยวข้องการมอบหมายงาน จากการศึกษาซึ่ง ผู้วิจัยได้รวบรวมสาระสำคัญได้ดังนี้ การบริหารงานเป็นกิจกรรมอย่างหนึ่งของผู้บริหารที่จะต้องอาศัย บุคคลอื่นร่วมทำงานในองค์กรจึงต้องมีการมอบหมายงานหรือหน้าที่ความรับผิดชอบ และอำนาจการตัดสินใจภายในขอบเขต ที่กำหนดให้ผู้อื่นไปปฏิบัติ ซึ่งเป็นไปตามอำนาจหน้าที่ ที่ผู้บังคับบัญชาพึงมี โดย แม็กคองกี (McConkey) ได้ให้ความหมายว่าการมอบหมายงานเป็น ผลสำเร็จของผู้จัดการที่เกิดจากการ พิจารณาลำดับความสำคัญของสิ่งที่จำเป็นต้องทำ ผ่านการมอบอำนาจ และให้แรงจูงใจ ผู้ใต้บังคับบัญชา เพื่อให้บรรลุถึงผลลัพธ์เฉพาะที่กำหนด จะต้องกำหนดไว้อย่างชัดเจน ไม่ว่าจะเป็น ปริมาณงานและกำหนดเวลาที่ต้องการผลนั้น ความก้าวหน้าในการดำเนินงานของผู้ใต้บังคับบัญชา จะต้องได้รับการตรวจสอบติดตามอย่างต่อเนื่องตลอดระยะเวลาดำเนินการ (Dale D. McConkey, 1990)

ต้องเข้าใจก่อนว่า ระบบสมณศักดิ์เริ่มปรากฏตั้งแต่สมัยครั้งพุทธกาล ซึ่งเรียกว่า ระบบเอตทัคคะ เป็นตำแหน่งที่ พระพุทธเจ้าทรงแต่งตั้งให้กับพระสาวกผู้มี คุณธรรมและมีความชำนาญในด้านต่าง ๆ ระบบสมณศักดิ์ ในประเทศไทยเริ่มปรากฏในสมัย กรุงสุโขทัย สมัยพ่อขุนรามคำแหง ซึ่งพระองค์ทรงแต่งตั้งสมณศักดิ์ ให้กับพระสงฆ์ที่มี ความรู้ความสามารถ เพื่อประโยชน์ในการบริหารงานพระศาสนา ในสมัยกรุงศรีอยุธยา กรุงธนบุรี และสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น ระบบสมณศักดิ์ได้รับการปรับเปลี่ยนมาโดยตลอด และพัฒนา เป็นระบบที่ชัดเจนในสมัยรัชกาลที่ 6 ระบบสมณศักดิ์ในปัจจุบันได้มีส่วนช่วย สนับสนุนงาน พระศาสนา ด้านการปกครองคณะสงฆ์ ผลการศึกษาภาคสนามพบว่า ระบบสมณศักดิ์ เป็นเสมือนเครื่องราชสักการะของ พระเจ้าแผ่นดินที่ถวายแด่พระสงฆ์เพื่อประโยชน์ในการบริหารงาน คณะสงฆ์และเป็นเครื่องสร้าง ความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันพระมหากษัตริย์กับสถาบันสงฆ์ ระบบ สมณศักดิ์ถือว่าเป็นสิ่ง กลาง ๆ จะมีผลดีหรือผลเสียขึ้นอยู่กับผู้เข้าไปเกี่ยวข้อง ที่ไปยึดถือว่าเป็นเรื่อง ยศ สักการะ และชื่อเสียง จนทำให้พระสงฆ์ปฏิบัติผิดจากหลักพระธรรมวินัย ทั้งนี้กระบวนการ พิจารณาแต่งตั้งควรได้รับการปรับปรุงกฎเกณฑ์และขั้นตอนการพิจารณาโดยยึดหลักพระธรรมวินัย อย่างเคร่งครัด ระบบสมณศักดิ์ที่เหมาะสมนั้นต้องมีความโปร่งใสยุติธรรมและต้องมุ่งเน้น เพื่อประโยชน์แก่พระศาสนาและสังคมโดยรวมมากกว่าเพื่อประโยชน์ส่วนตนหรือหมู่คณะ ระบบสมณ ศักดิ์ จึงจะเป็นประโยชน์แก่พระศาสนาได้อย่างแท้จริง (วิเชียร สายศรี, 2543)

2.2 บทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์

การบริหารงานเป็นกิจการคณะสงฆ์ที่จะต้องทำหรือที่จะต้องถือเป็นธุระหน้าที่ และเป็นภารกิจของพระสังฆาธิการจะต้องปฏิบัติ อันเป็นภารกิจของคณะสงฆ์และการศาสนา มี 6 ประการดังนี้

1. การปกครอง หมายถึง การบริหารจัดการภาพรวมของคณะสงฆ์ทั้งในส่วนกลาง และในส่วนภูมิภาค (สำนักงานเลขาธิการ กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, 2552)
2. การศาสนศึกษา หมายถึง การจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ที่ประกอบด้วย นักรธรรม บาลี สามัญศึกษาและมหาวิทยาลัยสงฆ์
3. การศึกษาสงเคราะห์ หมายถึง การช่วยเหลือเกื้อกูลหรืออุดหนุนจนเจือหรือ การศึกษาอื่นนอกจากการศาสนศึกษาหรือสถาบันการศึกษา
4. การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การเทศนา บรรยายธรรม หรือ การนำหลักธรรมเข้าไปปลูกฝังแก่ประชาชน
5. การสาธารณูปการ หมายถึง การก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ รวมถึง การจัดการการเงินของวัด

สรุป

บทบาทพระฐานานุกรมจะเป็นบทบาทที่ได้รับมอบหมายงานจากพระราชาคณะ (เจ้าคุณ) เป็นบทบาทที่อยู่ในขอบข่ายของการบริหารกิจการคณะสงฆ์ทั้ง 6 ด้าน ประกอบด้วย การปกครอง การเผยแผ่ การศึกษาสงเคราะห์การสาธารณสงเคราะห์ การศาสนศึกษา และการสาธารณูปการ ซึ่งเป็นขอบข่ายของการบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์และจำเป็นจะต้องอยู่ในขอบข่ายของพระธรรมวินัยและกฎหมายทั่วไป แต่ส่วนใหญ่พระฐานานุกรมจะเป็นการสนองงานของพระราชาคณะที่มอบหมายให้ตนได้รับตำแหน่งเป็นฐานานุกรม ถึงแม้จะเป็นตำแหน่งที่ไม่ได้รับพระราชทานโดยตรงจากพระมหากษัตริย์แต่ถือว่าเป็นเครือข่ายที่ได้ใช้งานสนองงานคณะสงฆ์ให้เป็นไปได้ด้วยความเรียบร้อย เพราะฉะนั้น ความสำคัญ อยู่ที่พระราชาคณะแต่ละรูปจะสั่งงานและมอบหมายงานอย่างไรก็ทำตามงานนั้นๆ บางรูปเป็นพระฐานานุกรมแต่ได้รับแต่งตั้งเป็นพระสังฆาธิการตั้งแต่ผู้ช่วยเจ้าอาวาส เจ้าอาวาส เจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะจังหวัด แต่ยังไม่ปรากฏว่าเป็นเจ้าคณะภาค โดยการตั้งพระฐานานุกรมเป็นการแบ่งเบาภาระงานของพระราชาคณะให้สามารถดำเนินภาระกิจของพระราชาคณะในการจรจรโลงศาสนาสนธิ์ให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้นและเห็นด้วยกับระบบการแต่งตั้งพระฐานานุกรมภาระหน้าที่ คุณสมบัติและวิธีการแต่งตั้งที่เปิดกว้างและให้อำนาจการพิจารณาแต่งตั้งโดยพระราชาคณะในชั้นนั้น ๆ เป็นผู้พิจารณาอาจจะมียุบั้งเพราะฉะนั้นในเรื่องของสมณศักดิ์เป็นการชมเชยและการยกย่องผู้ที่ทำงานเกี่ยวกับคณะสงฆ์ไม่ให้เกิดพร่องจะมีข้อหนึ่งที่อยู่ในสัญญาบัตรที่บอกว่าช่วยระงับอธิกรณ์และบริหารงานคณะสงฆ์ให้เป็นไปได้ด้วยความเรียบร้อยข้อนี้ เป็นที่น่าสนใจว่าเป็นสัญญาที่ทำให้กับพระราชาคณะและสามารถบริหารจัดการให้เป็นไปได้ด้วยความเรียบร้อยได้

เอกสารอ้างอิง

- ตุลา มหาพสุธานนท์. (2546). *หลักการจัดการ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ตำรวจ.
- พระพรหมกวี (วรวิทย์ คงคปญโญ). (2555). *วิทยาพระสังฆาธิการ เล่มที่ 2*. สืบค้น 11 มีนาคม 2566, จาก <https://www.watmoli.com/wittaya-1/>
- วัดราชาธิวาสวิหาร. (2566). *พัตยศ สมณศักดิ์พระสงฆ์ไทย*. สืบค้น 11 มีนาคม 2566, จาก <https://shorturl.asia/e51q9>
- วิเชียร สายศรี. (2543). *พระพุทศศาสนากับระบบสมณศักดิ์ : ศึกษาเฉพาะกรณีทัศนคติของนักวิชาการ พุทศศาสนาและพระนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา (วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาศาสนาเปรียบเทียบ)*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สงวนศรี วิรัชชัย. (2525). *จิตวิทยาสังคมเพื่อการศึกษ*. กรุงเทพฯ: เกรียงศักดิ์การพิมพ์.
- สำนักงานเลขาธิการมหาเถรสมาคม กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). *คู่มือพระสังฆาธิการและพระวินยาธิการ*. นครปฐม: สำนักงานพระพุทศศาสนาแห่งชาติ.
- Dale, D. & McConkey. (1990). *ศิลปะการมอบหมายงานให้สำเร็จ*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดยูเคชั่น.
- PPTV online. (2564). *ทำความรู้จัก สมณศักดิ์ พระสงฆ์ของไทยตั้งขึ้นเพื่อสนับสนุนการปกครองสงฆ์*. สืบค้น วันที่ 16 มีนาคม 2566, จาก <https://shorturl.asia/i2Kyw>